

Charakterystyka głównych bohaterów Ramzesa i Horusa

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 396–397.
- Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 393.
- Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 395.
- Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 392.
- Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 391.
- Źródło: Bolesław Prus, *Faraon*, Wrocław 1995, s. 128.

Charakterystyka głównych bohaterów Ramzesa i Horusa

Świątynia Ramzesa

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Trudno o bardziej sprzeczne charaktery. Dziadek i jego wnuk – członkowie tej samej dynastii władającej Egiptem, prezentujący jednak skrajnie różne postawy. I chociaż akcja noweli *Z legend dawnego Egiptu* dzieje się kilka tysięcy lat temu, motywacje Ramzesa i Horusa, ich postanowienia i działania mogą nam się wydać znajome. Bohaterowie utworu Bolesława Prusa nie są bowiem postaciami historycznymi – to maski, za którymi kryje się odwieczny konflikt trwający w każdej epoce.

Twoje cele

- Umieścisz nowelę *Z legend dawnego Egiptu* w dorobku literackim Bolesława Prusa.
- Scharakteryzujesz głównych bohaterów noweli Bolesława Prusa *Z legend dawnego Egiptu*.
- Na podstawie wybranych cytatów wskażesz wartości ważne dla głównych bohaterów noweli.

Przeczytaj

***Z legend dawnego Egiptu* – świat przedstawiony**

Nowela *Z legend dawnego Egiptu* jest przykładem podporządkowania kompozycji jednemu zdarzeniu, jednej puencie. Prus wykorzystuje parabolę i technikę niespodzianki.

Akcja skupiona jest na dwóch głównych postaciach. Faraon Ramzes oraz jego wnuk Horus otrzymali bardzo wyraziste cechy, mocno ze sobą kontrastujące, co jest częstym zabiegiem w krótkich formach epickich, jakimi są nowele. Kreacja obu postaci jest schematyczna, odwołuje się do typowych wyobrażeń o surowym tyranie i miłosiernym królu, lecz w ich konflikcie odbijają się również echa sporów politycznych toczonych w czasach Prusa. Dzięki temu postaci Ramzesa i Horusa można interpretować na kilku płaszczyznach – jako bohaterów historycznych, jako maski kryjące postaci współczesne, a także jako personifikowane [alegorie](#).

Nowela jest przykładem podporządkowania kompozycji jednemu zdarzeniu, jednej puencie. Prus wykorzystuje parabolę i korzysta z techniki niespodzianki.

Ramzes

Z racji ograniczonej objętości tekstu w noweli nie ma miejsca na szczegółowe relacjonowanie historii życia bohaterów. Opisów sytuacji, za sprawą których można poznać bezpośrednio charakter postaci, jest znacznie mniej niż w powieści.

W związku z tym nowele odwołują się do stereotypów. Postać, która wpisuje się w znany czytelnikom wzór, jest łatwiejsza do wyobrażenia, a jej postępowanie staje się od razu zrozumiałe. Motywów działań takiego bohatera nie trzeba poszukiwać w jego osobistych doświadczeniach i przeżyciach, lecz wystarczy odwołać się do obiegowej opinii o danym typie osobowości. Dzięki temu dokładne opisywanie przeszłości postaci staje się w noweli zbędne – jej historii możemy się domyślić, przywołując w pamięci szereg podobnych bohaterów pojawiających się w tekstach kultury.

W noweli *Z legend dawnego Egiptu* Bolesław Prus nie odwołał się jednak wprost do stereotypów. Do opisanego Ramzesa użył stosunkowo niewielu epitetów określających cechy jego charakteru. Bardziej szczegółowo określił wygląd zewnętrzny, spójny z temperamentem postaci. Natura Ramzesa przejawia się także w używanym przez niego języku oraz w treści jego wypowiedzi:

” Bolesław Prus

Z legend dawnego Egiptu

Wiem, że znasz tęgie lekarstwa, które albo zabijają, albo od razu leczą. Przyrządź mi jedno z nich, właściwe mojej chorobie, i niech mi się to raz skończy... tak albo owak.

Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 391.

” Bolesław Prus

Z legend dawnego Egiptu

- Muszę być bardzo chory –
zawołał – kiedy ty, kapłanie, ośmielasz się dawać mi rady! Milcz i spełnij, com kazał.

Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 392.

Ramzes

Źródło: Jeff Dahl, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Charakterystyka pośrednia bohaterów jest najczęściej dokonywana poprzez ukazanie ich relacji z innymi postaciami. W noweli Prusa istotny jest stosunek Ramzesa do Horusa. Sposób, w jaki władca myśli o swoim następcy, wskazuje nie tylko na ich rodzinne więzi, lecz także na pryncypia, którymi kieruje się faraon. W słowach Ramzesa uwidacznia się to, co stanowi dla niego najważniejszą wartość:

Bolesław Prus

Z legend dawnego Egiptu

” - [...] „Idź do Horusa i ślepo spełniaj jego wolę. Choćby kazał ci spuścić z łańcucha niewolników, a lud obdarować wszystką ziemią, uczynisz to, gdy zobaczysz na jego ręce mój święty pierścień, bo przez usta władców mówi nieśmiertelny Ozyrys”.

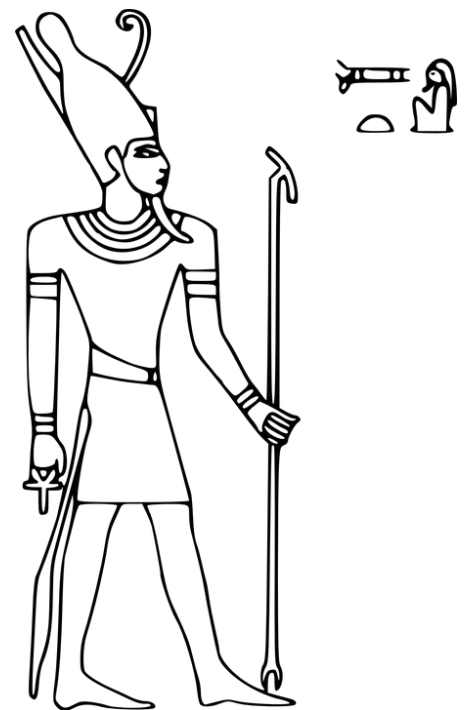
Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 395.

O charakterze bohatera świadczą jednak przede wszystkim jego czyny. Działania Ramzesa, styl sprawowania władzy, konkretne decyzje polityczne – to wszystko mówi o faraonie więcej, niż oddałby najbardziej wnikliwy opis jego osobowości. Jego wcześniejsze decyzje świadczą o zasadach i przekonaniach, którymi się kieruje – na ich podstawie można także przewidywać, co bohater uczyni w przyszłości.

Horus

W nowelach pozytywistycznych bohaterowie byli często zestawiani ze sobą na zasadzie kontrastu. Podkreślano różnice ich statusu społecznego, odmienność temperamentów, wrażliwości, aspiracji. Niektóre postaci ukazywano jako jednostki zupełnie niepasujące do otoczenia – przykładem może być chociażby tytułowy bohater Sienkiewiczowskiej noweli *Janko Muzykant*. Tak wyraźne sprzeczności charakterów miały zwrócić uwagę czytelnika na poruszany w utworze problem.

Nie inaczej dzieje się w noweli *Z legend dawnego Egiptu*, której główni bohaterowie również mocno różnią się od siebie. Horus ma nie tylko inny charakter niż Ramzes, lecz jest także opisywany w zupełnie odmienny sposób. Postać zostaje skonfrontowana z sytuacją, w której ujawnia się jej usposobienie:

Horus

Źródło: dostępny w internecie: Pixabay.

” *Z legend dawnego Egiptu*

Zapłakał Horus (miał on serce pełne litości) nad bliską śmiercią dziada; ale że w sprawowaniu władzy nie mogło być przerwy, więc poszedł do sali faraonów, otoczony liczną zgrają służby.

Usiadł na ganku, którego marmurowe schody biegły w dół, aż do rzeki, i pełen nieokreślonych smutków przypatrywał się okolicy.

Właśnie księżyc, przy którym tliła się złowroga gwiazda Saturn, złocił spiżowe wody Nilu, na łąkach i ogrodach malował cienie olbrzymich piramid i na kilka mil wokoło oświetlał całą dolinę. Mimo późnej nocy w chatach i gmachach płonęły lampy, a ludność pod otwarte niebo wyszła z domów.

Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 393.

O charakterze Horusa świadczą również wewnętrzne konflikty. Wspominane w noweli wątpliwości bohatera uwidaczniają jego niezdecydowanie, sugerują również hierarchię wartości, którą się kieruje:

” Bolesław Prus

Z legend dawnego Egiptu

- Obejrzyj mi nogę – jęknął Horus i upadł na złote krzesło, którego poręcze wyrzeźbione były w formę głów jastrzębich.

Lekarz ukląkł, obejrzał nogę i cofnął się przerażony.

- Horusie – szepnął – ciebie ukąsił pajak bardzo jadowity.

- Miałżebyś umrzeć?... w takiej chwili?... – spytał ledwie dosłyszalnym głosem Horus.

A później dodał:

- Prędkoż to może się stać?... powiedz prawdę.

- Nim księżyc schowa się za tę oto palmę...

- Ach, tak!... A Ramzes długo jeszcze żyć będzie?...

- Czy ja wiem?... Może już niosą ci jego pierścień.

W tej chwili weszli ministrowie z gotowymi edyktami.

- Kanclerzu! – zawołał Horus chwytając go za rękę – czy, gdybym zaraz umarł, spełnilibyście moje rozkazy?...

- Dożyj, horusie, wieku twego dziada! – odparł kanclerz. – Lecz gdybyś nawet zaraz po nim stanął przed sądem Ozyrysa, każdy twój edykt będzie wykonany, byleś go dotknął świętym pierścieniem faraonów [...].

- Dziękuję wam!... – rzekł Horus. – Żal mi... ach, jak żal... Ale przecież nie wszystek umrę... Zostaną po mnie błogosławieństwa, spokój, szczęście ludu, i... moja Berenika odzyska wolność... Długo jeszcze?...

- spytał lekarza.

Źródło: Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 396-397.

Podobnie jak w przypadku Ramzesa, usposobienie Horusa znajduje odzwierciedlenie w przygotowywanych przez niego edyktach. Bohater kieruje się zupełnie innymi przekonaniami niż dziadek, co podkreśla kontrast postaciami. Prus nie informuje czytelnika, z czego wynikają postanowienia powzięte przez następcę tronu. Można jedynie przypuszczać, jaka historia i jakie emocje poprzedzały decyzje postaci. Pisarz posługuje się tylko sugestią – pozostawia wiele niedopowiedzeń, które musi uzupełnić wyobraźnia czytelnika.

Słowniczek

alegoria

(gr. *allegoreo* – mówić coś innego) motyw, postać lub opowiadanie mające, poza sensem dosłownym, sens przenośny; w przeciwieństwie do symbolu alegoria jest jednoznaczna i opiera się na ścisłym związku przedstawienia z sugerowaną treścią

Hetyci

starożytny lud zjednoczony w XVII w. p.n.e., o potężnej sile militarnej, którego państwo rozciągało się na terenach Anatolii, Mezopotamii, Syrii i Palestyny; podbity najprawdopodobniej przez Ludy Morza w XII w. p.n.e.

melancholik

(gr.) osoba o skłonnościach introwertycznych, cechująca się wysoką wrażliwością i zazwyczaj pesymistycznym nastawieniem do życia

racjonalizm

(łac. *ratio* – rozum) światopogląd oraz postawa charakteryzujące się podkreśleniem roli rozumu i nauki w procesie poznania

realizm

(łac. *realis* - rzeczywisty) w literaturze nazwa metody twórczej polegającej na wiernym opisywaniu rzeczywistości; również nazwa prądu literackiego zapoczątkowanego we Francji i dominującego w prozie drugiej połowy XIX wieku

Mapa myśli

Polecenie 1

Uzupełnij mapę myśli. Na podstawie przedstawionych cytatów wpisz cechy charakteryzujące Ramzesa i Horusa oraz wartości, jakie były dla nich ważne.

Polecenie 2

Na podstawie mapy myśli napisz, kto jest bądź mógłby być lepszym władcą – Ramzes czy Horus. Odpowiedź uzasadnij.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Przyporządkuj cytaty do właściwej postaci noweli *Z legend dawnego Egiptu*.

<q>Miałebym umrzeć?... w takiej chwili?...</q>, <q>Naturalnie, że gwiazdy zapowiedziały moją śmierć.</q>, <q>[...] i niech mi się to raz skończy... tak albo owak.</q>, <q>[...] zawrę pokój, bo mi żal krwi mego ludu [...].</q>, <q>Milcz i spełnij, com kazał.</q>, <q>Ale przecież nie wszystek umrę... Zostaną po mnie błogostawieństwa, spokój, szczęście ludu [...].</q>

Ramzes	
Horus	

Ćwiczenie 2

Wskaż określenia, które można odnieść do Ramzesa i Horusa.

- fikcyjni bohaterowie utworu fabularnego
- autentyczne postaci historyczne
- alegorie dwóch sposobów sprawowania władzy
- sokoły noweli
- odpowiedniki władców historycznych: Wilhelma I Hohenzollerna i jego syna Fryderyka III Hohenzollerna

Ćwiczenie 3

Zaznacz na zielono fragmenty opisujące Ramzesa.

epitety

Stuletni Ramzes, potężny władca Egiptu, dogorywał. Na pierś mocarza, przed którego głosem pół wieku drżały miliony, padła dusząca z mora i wypijała mu krew z serca, siłę z ramienia, a chwilami nawet przytomność z mózgu. Leżał, jak powalony cedr, wielki faraon na skórze indyjskiego tygrysa, okrywszy nogi triumfalnym płaszczem króla Etiopów. A surowy nawet dla siebie, zawołał najmędrszego lekarza ze świątyni w Karnaku [...].

Źródło: B. Prus, *Z legend dawnego Egiptu*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele*, oprac. T. Żabski, Wrocław 1996, s. 391.

Ćwiczenie 4

Przy każdym z bohaterów wpisz – twoim zdaniem – najważniejsze cechy jego charakteru. Uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 5

Jak rządy faraona Ramzesa wpłynęły na życie i charakter Horusa? Sformułuj wypowiedź pisemną.

Ćwiczenie 6

Podaj i opisz cechy Horusa, które odróżniają go od postaci Ramzesa.

Ćwiczenie 7

Odpowiedz na pytanie, w jaki sposób zmieniła się hierarchia wartości Horusa po ukąszeniu przez pająka?

Ćwiczenie 8

Jakim władcą był Ramzes? Jakim władcą byłby Horus? Sformułuj wypowiedź pisemną.

Praca domowa

Napisz rozprawkę, w której odpowiesz na pytanie: Czy – twoim zdaniem – reformy Horusa okazałyby się korzystne dla Egiptu, gdyby mógł je wprowadzić w życie?

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Różne oblicza władzy - Ramzes i Horus

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je

i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

23) Bolesław Prus, *Lalka*, *Z legend dawnego Egiptu*;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- charakteryzuje głównych bohaterów noweli B. Prusa *Z legend dawnego Egiptu*;
- ocenia postawy bohaterów;
- przedstawia swoje rozumienie sensu utworu;
- rozpoznaje typy rządów reprezentowanych przez bohaterów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- podająca;
- drama;
- drama-rzeźba.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/ tablica, pisak/ kreda;
- fragment tekstu Filipa Mazurkiewicza.

Przebieg lekcji

1. Co najmniej tydzień przed zajęciami nauczyciel wybiera dwóch chętnych uczniów, którzy przebiorą się za postaci z noweli i przygotowują rozmowę, w której przedstawią swoich bohaterów. Wypowiedzi uczniów powinny dotyczyć preferowanych przez Ramzesa i Horusa sposobów rządzenia, podobieństw i różnic bohaterów, cech charakteru.
1. Nauczyciel wraz z uczniami określa cele lekcji i kryteria sukcesu.
2. Osoby przebrane za Horusa i Ramzesa prowadzą ze sobą rozmowę, po jej zakończeniu uczniowie zadają im pytania. Należy zwrócić uwagę klasy, aby były to pytania dotyczące wartości i sposobu sprawowania rządów.

Faza realizacyjna:

1. Drama – technika rzeźby. Uczniowie w parach rzeźbią postać Ramzesa i Horusa (jeden z uczniów jest rzeźbą Horusa, drugi Ramzesa). Uczniowie-rzeźby odpowiadają na pytania, np.:
 - Kim jesteś?
 - Co teraz robisz?
 - Co czujesz?
 - Co jest dla Ciebie ważne?
2. Po zakończonej pracy w parach wybrani uczestnicy zajęć dzielą się na forum klasy przemyśleniami dotyczącymi postaw postaci. Odpowiadają na pytanie, w którego z bohaterów łatwiej było się wcielić i dlaczego.

3. **Praca z multimedium.** Uczniowie zapoznają się z treścią sekcji „Mapa myśli”. Wykonują polecenia 1 i 2. Istotne jest, aby nauczyciel naprowadził uczniów, współpracował z nimi podczas wpisywania cech i wartości na mapę.
4. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia interaktywne od 1 do 4 w sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
5. Ćwiczenia od 5 do 8 uczniowie wykonują w parach. Po zakończonych działaniach wyniki zostają omówione wspólnie w klasie.
6. Nauczyciel wyświetla na tablicy multimedialnej fragment wypowiedzi Filipa Mazurkiewicza dotyczącej Horusa:

„W metaforycznym sensie – a jakże zmetaforyzowany to tekst – pająk stawia tylko kropkę na końcu ostatniego zdania o Horusie, a właściwie wielokropkę, znak zawieszenia głosu, niedopowiedzenia czegoś, co pewnie ostatecznie dopowiedziane być nie może.

– Nie odpowiadasz Horusie?...

– Czyliż nie widzisz, że umarł?...

Ale może też być ów wielokropkę wyrazem niepewności: czy to jad pajęczyny zabił Horusa? Może nie żył już wcześniej?”.

(F. Mazurkiewicz, *Opowieści nowoczesne*, Katowice 2015, s. 146).

Pyta uczniów, jak rozumieją ostatnie z pytań zadane przez badacza. Czym była sygnalizowana przez Mazurkiewicza „śmierć za życia”?

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące: Jakie typy rządów reprezentują bohaterowie noweli?
2. Nauczyciel prosi chętnego ucznia o podsumowanie wiedzy na temat bohaterów noweli. Ustala również, czy zostały spełnione kryteria sukcesu

Praca domowa:

1. Napisz tekst rozmowy dotyczącej powstania i interpretacji analizowanego podczas lekcji utworu prozatorskiego, jaka mogłaby się odbyć między tobą a autorem tekstu.
2. Napisz rozprawkę, w której odpowiesz na pytanie: Czy – twoim zdaniem – reformy Horusa okazałyby się korzystne dla Egiptu, gdyby mógł je wprowadzić w życie?

Materiały pomocnicze:

- I. Opacki, *Gra symetrii („Z legend dawnego Egiptu” Bolesława Prusa)*, [w:] *Nowela, opowiadanie, gawęda. Interpretacje małych form narracyjnych*, red. K. Bartoszyński, M. Jasińska-Wojtkowska, S. Sawicki, Warszawa 1979, s. 132–155.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Nauczyciel może wykorzystać multimedium bazowe jako podsumowanie zajęć.

